

בס"ד. מוצאי ש"פ צו, שבת הגדול, אור לי"א ניסן, ה'תשל"ט

(הנחה בלתי מוגה)

לכ"ו אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם גו' ולקחתי אתכם לי לעם וגו'². והנה, ד' לשונות של גאולה הנ"ל הם ענין נצחי, שזהו ענין ד' כוסות של פסח בכל שנה ושנה, שהם כנגד ד' לשונות של גאולה³. וגם במשך השנה כולה מצוה להזכיר יציאת מצרים בכל יום, בבוקר ובערב⁴. וידוע דיוק רבותינו נשיאינו⁵, מהו החילוק בין הנס דיצי"מ לשאר נסים, ומהו החידוש המיוחד שבנס זה דוקא, שחייבים להזכירו בכל יום, ובבוקר ובערב. גם צריך להבין ענין ד' לשונות של גאולה שנאמרו ביצי"מ, אשר להיותם ד' לשונות שהם בשינוי זה מזה, מובן, שהם ד' ענינים שבכל א' מהם יש חידוש לגבי זולתו, שלכן אינו דומה לשון אחד ללשון שני. וכידוע באופני לימוד התורה שגם כפל הלשון (לשון אחד שכתוב ב' פעמים) בא לרבות, אלא שבאופן זה יכול להיות הלימוד והריבוי באותו ענין עצמו (וכן משמע מזה שהכפל הוא באותו הלשון), משא"כ כאשר כפל הענין הוא בלשונות שונים, כמו בד' לשונות של גאולה, אזי ניתוסף בכל לשון ענין חדש (לא רק ריבוי בענין שישנו כבר לפני²), אע"פ שגם ענין חדש זה הוא בענין הגאולה. ועוד זאת, שד' לשונות של גאולה כפי שהם למטה (בגשמיות), נשתלשלו מהן⁶, מהענינים דלמעלה (ברוחניות), היינו, כפי שהם בעבודת האדם. ולא זו בלבד שנשתלשלו מהן, אלא עוד זאת, שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה⁷, ולכן, כדי שתהי' הפעולה למעלה בד' לשונות של גאולה, שזהו"ע נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם⁸, צריכה

(3) ב"ר פפ"ח, ה. שמו"ר פ"ו, ד. ירושלמי פסחים רפ"י.

(4) רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. טור או"ח סס"ו. שו"ע אדה"ז סס"ז ס"ז.

(5) אוה"ת וארא כרך ז ריש ע' בתקצת.

(6) ראה תניא רפ"ג.

(7) סוטה ח, ב. ט, ב. תוספתא סוטה

רפ"ד. פס"ז עה"פ שמות ג, ו.

(8) נוסח הגש"פ.

(1) לכללות המאמר ראה ד"ה מצה זו תרל"ד (סה"מ תרל"ד ע' קנד ואילך). ד"ה לכן אמור תרנ"ח (סה"מ תרנ"ח ע' פז ואילך). ד"ה מצה זו עת"ר (סה"מ עת"ר ע' דש ואילך). ד"ה לכן אמור תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קלט ואילך). ד"ה הנ"ל וד"ה ועברתי תשכ"א (סה"מ תשכ"א ע' 238 ואילך. ע' 304 ואילך).

(2) וארא ו, ר"ז.

להיות פעולת האדם בענין הגאולה (לגאול את עצמו ממעמדו ומצבו) בכחות עצמו, ע"ד מארז"ל⁹ מצוה להביא מן ההדיוט, ועי"ז נעשה ענין הגאולה במדתו של הקב"ה, שהיא מדה כנגד מדה, אבל כמה פעמים ככה, ת"ק פעמים ככה¹⁰, ועד כפי שמצינו במנין בני" (ועד"ז בנוגע לכל עיני בני") שאמר משה לישראל ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים¹¹, זו משלי היא אבל הקב"ה יברך אתכם כאשר דבר לכם¹². וצריך להבין מהו ענין ד' לשונות של גאולה בעבודת האדם.

(ב) **והענין** בזה, דהנה, הלשון גאולה גופא מדגיש שישנו ענין מעמד ומצב שממנו צריכים להגאל. ובעבודת האדם הוא כללות הענין דירידת הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא¹³, שעז"נ¹⁴ על כרחך אתה חי, כי הירידה למטה היא כמו שנמצאים בגלות ובבית האסורים¹⁵, ועד להירידה דגלות מצרים כפשוטו. אלא שכללות ענין הגלות הוא (לא ענין לעצמו, אלא כל עיניו הוא) בשביל הכוונה והתכלית שבזה, וכפי שמצינו בגלות מצרים, שבשעה שנגזרה הגזירה בברית בית הבתרים (כמאמר⁸ וירד מצרימה אנוס ע"פ הדיבור) נאמר כבר שהכוונה בזה היא כדי שאחרי כן יצאו ברכוש גדול¹⁶. ולכן היתה יצי"מ באופן שכאשר הגיע הקץ [וענין זה גופא הי' בקיצור זמן, כידוע¹⁷ שקושי השעבוד השלים כו"כ שנים שחסרו לזמן הקץ] לא עכבן המקום כהרף עין¹⁸. ועוד זאת, שבהיותם עדיין בגלות עמדו בני" ביד רמה, כמ"ש¹⁹ ובני ישראל יוצאים ביד רמה, היינו, שהיציאה עצמה היתה ביד רמה. ועד שאמרו רז"ל²⁰ בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים. וכל זה הוא מפני שענין הגלות אינו אלא בשביל המטרה והתכלית כו'. וכללות הענין בזה, שגלות מצרים הוא בשביל לבוא לתכלית העילוי דמתן תורה, וכמ"ש²¹ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה.

(קה, ב).

16) לך לך טו, יד.

17) ראה אבי עזר לראב"ע עה"פ שמות

ב, כד. לקו"ש ח"כ ע' 231. וש"נ.

18) מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, מא.

19) בשלח יד, ח.

20) ר"ה יא, רע"א.

21) שמות ג, יב ובפרש"י.

9) עירובין סג, א. פרש"י ויקרא א, ח.

10) ראה סוטה יא, א. תוספתא שם.

פרש"י עה"פ תשא לד, ז.

11) דברים א, יא.

12) ספרי ופרש"י עה"פ. דבר"פ א, יג.

13) לשון הש"ס — חגיגה ה, ב.

14) אבות ספ"ד.

15) ראה תניא פל"ז (מת, ב). אגה"ק ס"ד

וזהו גם מ"ש בתהלים²² מספרים תהלות ה' ועוזו ונפלאותיו אשר עשה ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל גו', היינו, שענין יצי"מ (עוזו ונפלאותיו) הוא בשביל נתינת התורה (ויקם עדות ביעקב גו'). וממשיך בכתוב²³ ולא ישכחו מעללי אל ומצותיו ינצרו, היינו, שאם שוכחים מעללי אל (שהם הנסים ונפלאות שהיו ביצי"מ) אזי שוכחים גם על התומ"צ ח"ו, שבזה מודגש שהזכרון דיצי"מ נוגע ללימוד התורה וקיום מצוותי', שזוהי עבודת האדם בכל יום, תכלית בריאתו, אני נבראתי לשמש את קוני²⁴.

וכן הוא בנוגע להגלות שלאחרי יצי"מ, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בתורה אור בדרושי פרשת שמות²⁵, שכמו שכל עיקר תכלית המכוון בגלות מצרים והשעבוד הי' בכדי לזכות לקבלת התורה, כך כל אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגלוי פנימיות התורה שיהי' לע"ל, ועז"נ²⁶ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וכשם שבגלות מצרים הי' השעבוד בחומר ובלבנים גו'²⁷, כך גם בגלות האחרון צ"ל העבודה בחומר ובלבנים בלימוד התורה, כדאיתא בזוהר²⁸ בחומר דא ק"ו ובלבנים דא ליבון הלכתא וכו', היינו לימוד התורה כדבעי בכל הדרכים ומדות שהתורה נדרשת בהם. ועוד זאת, שכללות לימוד התורה צריך להיות באופן של עבודת פרך, שהו"ע שינוי טבע הרגילות, כדאיתא בגמרא²⁹ דעבודת פרך היינו גם מלאכת נשים לאנשים, דאף שמלאכת נשים לאנשים היא מלאכה קלה יותר, מ"מ, להיותה שינוי הטבע, הרי היא עבודת פרך. ועד"ז בלימוד התורה, שהלימוד הוא יותר מרגילותו, כדאיתא בגמרא³⁰ שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, שנקרא לא עבדו³¹, לשונה פרקו מאה פעמים ואחד, שנקרא עובד אלקים³⁰, דאף שבפועל ובגלוי נראה רק הוספה בפעם אחת, הנה זאת הפעם המאה ואחת עולה על כולנה, להיותה שינוי טבע הרגילות³².

(ג) **והנה** כדי שתוכל להיות כללות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות בירידת הנשמה למטה, צריך להיות ענין החינוך,

(27) שמות א, יד.

(28) ח"ג קנ"ג, א (ברע"מ).

(29) סוטה יא, ריש ע"ב.

(30) חגיגה ט, ב.

(31) מלאכי ג, יח.

(32) תניא פט"ו.

(22) עח, ד"ה. — הקאפיטל שמתחילים

לומר ב"א ניסן השתא (ראה לעיל ח"א ע' 1 ואילך).

(23) פסוק ז.

(24) קידושין בסופה.

(25) מט, א ואילך.

(26) מיכה ז, טו.

שהרי כתיב³³ עיר פרא אדם יולד, ולכן צריך לחנך את עצמו בלימוד התורה, ולפנ"ז צריך להיות החינוך ע"י אביו שחייב ללמדו תורה, כמ"ש³⁴ ושנתם לבניך (כולל גם בניך אלו התלמידים³⁵), וכמ"ש רבינו הזקן³⁶ אע"פ שהקטן פטור מכל המצוות כו' אבל תלמוד תורה מצות עשה מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה [ועד שיש סברא³⁷ שמצד החיוב על האב חל חיוב גם על הקטן, עכ"פ באופן השייך אליו], וגדול לימוד שמביא לידי מעשה³⁸, בהמעשה אשר יעשון ובאלה אשר לא תעשינה, הן בנוגע למצות עשה והן בנוגע למצות לא תעשה.

ועוד זאת, שצריך להיות גם ענין התשובה, דכיון שהנשמה נמצאת בבירא עמיקתא, שישנם שם כל הענינים השייכים לבור, ובפרט בור עמוק, שזהו היפך ענין הגאולה, היפך המעמד ומצב שצריך להיות אצל בן מלך (דקאי על כאו"א מישראל, כמ"ש³⁹ בנים אתם לה' אלקיכם), ועאכו"כ כאשר ישנו גם ענין של חטא, לא רק כהפירוש במ"ש⁴⁰ אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, חטא מלשון חסרון⁴¹, היינו חסרון בהשלימות [וגם על זה שאינו במעמד ומצב של שלימות כפי רצון המצווה, צ"ל ענין תשובה], אלא גם חטא מלשון חסרון כפשוטו, הנה העצה לזה הו"ע התשובה, שקדמה לעולם⁴², דכיון שידע הקב"ה שיהי' מעמד ומצב שיש צורך בתשובה, לכן הקדים תשובה לעולם. ועל זה אמרו רז"ל⁴³ שאלו לחכמה חוטא מה ענשו א"ל חטאים תרדף רעה⁴⁴ שאלו לנבואה כו' א"ל הנפש החוטאת היא תמות⁴⁵ שאלו לתורה כו' א"ל יביא אשם ויתכפר שאלו להקב"ה כו' א"ל יעשה תשובה ויתכפר לו, והיינו, שענין התשובה הוא למעלה משאר הענינים שלפנ"ז, הן ענין העונשים ואפילו ענין הקרבן, וע"י התשובה דוקא יתכפר לו, וכמבואר באגה"ת⁴⁶ שלא זו בלבד שנמחל לו לגמרי ואין מזכירין לו דבר וחצי דבר ביום הדין כו', אלא עוד זאת, שנעשה מרוצה וחביב לפניו ית'

41) ראה פרש"י עה"פ מ"א א, כא. לקו"ת מטות פב, א. ד"ה על כן יאמרו המושלים תרצ"א (סה"מ קונטרסים ח"א קצא, סע"ב ואילך).

42) ב"ר פ"א, ד. ועוד.

43) יל"ש תהלים רמז תשב.

44) משלי יג, כא.

45) יחזקאל יח, כ.

46) רפ"ב.

33) איוב יא, יב.

34) ואתחנן ו, ז.

35) ספרי ופרש"י עה"פ. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ב. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ח.

36) בהל' ת"ת שלו רפ"א.

37) ראה לקו"ש ח"ז ע' 236 ואילך.

38) קידושין מ, ב.

39) ראה יד, א.

40) קהלת ז, כ.

כקודם החטא. ויתירה מזו, כמ"ש הרמב"ם⁴⁷ שבעל תשובה צועק ונענה מיד, שנאמר⁴⁸ והי' טרם יקראו ואני אענה, היינו שנעשה חביב יותר ממנו שהי' לפני החטא, וכמארז"ל⁴⁹ במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין, ויתירה מזו, אין יכולין לעמוד בו⁵⁰, היינו שאין זה אפילו ביכולתם, כי אין זה לפי סדרם ולפי המדידה והגבלה שלהם, כי אם בע"ת דוקא, לפי ששינה טבעו שסורו רע, ועד ששב בתשובה מאהבה, הנה עי"ז נעשה מציאות חדשה, ועד שזדונות נעשו לו כזכות⁵¹, שזהו"ע אתהפכא חשוכא לנהורא⁵² (לאחרי התחלת העבודה באופן של אתכפיא).

והענין בזה, שכללות ענין התשובה הוא כמבואר בלקו"ת⁵³ שעיקר התשובה הוא (לאו דוקא על ענין החטא, אלא) כמ"ש⁵⁴ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, והיינו שבהיותו נשמה בגוף בחיים ארוכים וטובים עומד הוא כמעמד ומצב דתשוב אל האלקים אשר נתנה, היינו שהוא קשור ועד שנעשה חד ממש (ישראל על ידי אורייתא וקוב"ה כולא חד⁵⁵) עם האלקים אשר נתנה, שזהו"ע תשובה מאהבה. ועוד זאת, שכל פרטי הדרגות שבענין התשובה (כדלקמן), שלימותם היא התשובה מאהבה, שבלשון החסידות הו"ע תשוב אל האלקים אשר נתנה. והענין בזה, שצריך לתקן את כל הדרגות, עי"ז שמהלך בהסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה⁵⁶, החל מבחי' ארצה שלמטה מארץ סתם, ועד לשמימה שלמעלה משמים סתם (כידוע דיוק כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁵⁷), והיינו, מבירא עמיקתא (ארצה) עד להדרגא שלמעלה מהמקום שמשם ירדה הנשמה למטה (נשמה שנתת בי כו'), שזהו בחי' צור⁵⁸, שהוא למעלה מהדרגא דצדיקים, אפילו צדיקים גמורים. ובפרטיות יותר, יש בסולם זה ד' שליבות שבהם נעשית העלי' מלמטה למעלה, וכן ההמשכה מלמעלה למטה, שזהו"ע מלאכי אלקים עולים ויורדים בו⁵⁹. וכנגד ד' השליבות שבסולם העבודה, ישנם גם ד' לשונות של גאולה.

47) ה' תשובה פ"ז ה"ז.	55) ראה הנסמן לקמן הערה 86.
48) ישע"י סה, כד.	56) ויצא כח, יב.
49) ברכות לד, ב.	57) ד"ה זה היום דש"פ נצבים תרצ"ד
50) רמב"ם שם ה"ד.	ספ"א (סה"מ קונטרסים ח"ב שיט, א).
51) יומא פו, ב.	58) ראה לקו"ת אחרי כו, ג. דרושי סוכות
52) ראה זח"א ד, א. תניא פ"י.	פא, א. שמע"צ פה, א.
53) בלק עד, א. ר"פ האזינו.	59) ויצא שם. וראה ד"ה הנ"ל ספ"ב
54) קהלת יב, ז.	(סה"מ שם, ב). ועוד.

(ד) **וביאור** הענין הוא כמבואר בארוכה בלקו"ת ס"פ בלק⁶⁰ שישנם ד' דרגות תשובה שנרמזו בפסוק⁶¹ סור מרע ועשה טוב וגו'. והענין בזה, דהנה, התחלת עבודת התשובה כפשוטה [נוסף על שלימות התשובה גם אצל מי שלא חטא ולא פגם ולא עבר את הדרך, שצריך לבוא לתכלית השלימות דהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה], היא החרטה גמורה על העבר (בנוגע לענינים של שלילה) וקבלה טובה על להבא (ענינים של חיוב), שזהו"ע סור מרע ועשה טוב. וכנגדם בד' לשונות של גאולה הו"ע והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם גו'. והענין בזה, שכדי להיות התחלת העבודה, שהו"ע חרטה על העבר, וגם שינוי טבעו, ביחס לענינים דבירא עמיקתא, הנה עז"נ והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, דסבלות מצרים כפשוטו הו"ע של היפך הטוב, שהרי מצרים היתה ערות הארץ⁶² [ובזה נכלל גם הענין דמצרים כפי שהוא בעבודת הצדיק, מצרים הוא מלשון מיצר וגבול, היינו, עבודה מתוך מדידה והגבלה. וזהו שבפסוק זה לא נזכר ענין העבדות, כי אם מה שמרגיש שליטה וסבל של מצרים. וגם מענין זה צריך להיות היציאה כו']. וכללות היציאה מתחת סבלות מצרים, שאינה אלא יציאה בלבד, הו"ע סור מרע. ולאח"ז היא העבודה דעשה טוב, וכנגד זה הוא הלשון והצלתי גו', הצלתי הוא לשון צל, דקאי על המקיפים דמצוות, כמבואר בקבלה שמצוות הם בחינת מקיפים, וכדאיתא בירושלמי⁶³ ע"פ⁶⁴ ואשים דברי בפין ובצל ידי כסיתך, שצל ידי הו"ע המצוות, שהם מקיפים ומגינים על האדם, כסיתך.

(ה) **וממשיך** בכתוב⁶⁵ בקש שלום ורדפהו, דקאי על התורה, כמאמר רז"ל⁶⁵ אין שלום אלא תורה, והיינו, שלהיותו תחילה בבירא עמיקתא, הרי זה מעורר בו רצון חזק ותשוקה גדולה (בקש גו' ורדפהו) ללימוד התורה (שלום). ובפרטיות יותר, יש ב' בחינות שלום, כמ"ש⁶⁶ או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי, ב"פ שלום. וזהו גם בשלום⁶⁷, ב' שלום. וקאי על ב' דרגות שבתורה, נגלה וחסידות, גופא דאורייתא, ונשמתא דאורייתא (כדאיתא בזוהר פרשת בהעלותך⁶⁸).

60) עג, ריש ע"ב ואילך.

61) תהלים לד, טו.

62) מקץ מב, יב.

63) תענית פ"ד סוף ה"ב. מגילה פ"ג סוף

ה"ו.

64) ישעי' נא, טז.

65) פס"ו ר"פ קדושים.

66) ישעי' כז, ה.

67) תהלים כט, יא.

68) ח"ג קנב, א.

וכנגד ב' הדרגות שבתורה, הם ב' הלשונות וגאלתי אתכם, ולקחתי אתכם לי לעם. והענין בזה, דהנה, ענין הגאולה הוא ע"י לימוד התורה דוקא, כדאיתא במשנה⁶⁹ אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכמובן גם בפשטות הדברים, שהעסק בקיום המצוות, הן במ"ע והן במל"ת, קשור עם מדידה והגבלה (אלא שזוהי מדידה והגבלה דקדושה), שהרי רוב המצוות יש להן שיעור מצוצמם⁷⁰. וע"ד מ"ש⁷¹ ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה⁷², שהשבח הוא שקיים בדיוק כפי שנצטווה, ז' נרות לא פחות ולא יותר, והשמן במנורה בכלים מלאים, וכל שאר הדיוקים בזה. וענין הגאולה מכל מדידה והגבלה הוא (לא כ"כ בקיום המצוות, אלא) בלימוד התורה דוקא, עלי' נאמר⁷³ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ועד שהיא חכמתו של הקב"ה⁷⁴, ויתרה מזה, שעשועים לפניו⁷⁵, היינו שאפילו אצל הקב"ה כביכול, בבחי' העצמות, התורה היא שעשועים, היינו שמעוררת נחת רוח גדול הנקרא בשם שעשוע. וזהו שענין הגאולה (וגאלתי אתכם) הוא ע"י התורה, וענין זה הוא אפילו בנגלה דתורה.

ולאח"ז כתיב ולקחתי אתכם לי לעם, דכל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם⁷⁶, היינו שנעשה ענין נצחי שאין שום דבר יכול לשנותו. וענין זה הוא בפנימיות התורה, כדאיתא בירושלמי⁷⁷ דהמאור שבה הי' מחזירן למוטב, ואיתא במפרשים⁷⁸ דקאי על פנימיות התורה, שעל ידה נעשה שלילת הענין דמגלה פנים בתורה שלא כהלכה⁷⁹, וכן שאר כל הענינים בלתי רצויים שבלמוד התורה באופן שלא זכה. וטעם הדבר, לפי שע"י המאור שבתורה, פנימיות התורה, שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, נעשה הענין דלקחתי אתכם לי לעם, וכפשטות הדברים, שעיקר ענינה של פנימיות התורה הוא לדעת גדלות הבורא ית', וכמ"ש⁸⁰ דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם, וכמ"ש הרמב"ם בהל' יסוה"ת⁸¹ והאיך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן וכו'. וע"י הקדמת אהבה ויראה, אזי הלימוד הוא באופן שזכה נעשית לו סם חיים (כדאיתא

76 ויק"ר פ"ב, ב. ועוד.

77 חגיגה פ"א ה"ז (ע"פ גירסת קה"ע

שם). וראה גם איכ"ר פתיחתא ב.

78 קה"ע לירושלמי שם.

79 ראה אבות פ"ג מ"א.

80 דברי הימים"א כח, ט.

81 פ"ב ה"ב.

69 אבות פ"ו מ"ב.

70 ראה תניא אגה"ק ס"י (קטו, א).

71 בהעלותך ח, ג.

72 ספרי ופרש"י עה"פ.

73 איוב יא, ט.

74 תניא פ"ד (ח, סע"א). ועוד.

75 משלי ח, ל.

בגמרא⁸²), שזהו ע"י לימוד התורה לשמה, שעז"נ⁸³ אורך ימים בימינה, למיימינים בה, כפרש"י⁸⁴. ועי"ז נעשה ולקחתי אתכם לי לעם, באופן נצחי שאינו זו לעולם, שזהו שתורה מגינא ומצלא גם בעידנא דלא עסיק בה⁸⁵, שמתעלה למעלה ממדידות והגבלות דזמן ומקום, שאינם נוגעים בו (רירן אים ניט אָן), ועאכו"כ שאינם יכולים לעשות בו שינויים ח"ו.

והענין בזה, כידוע שע"י אורייתא נעשים ישראל וקוב"ה כולא חד, וכדאיתא בזהר פרשת אחר⁸⁶ ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא קב"ה אורייתא וישראל, וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא, קב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא כו' חד גליא וחד סתים. והיינו, שכאשר סתים וגליא דישראל מתקשרן בסתים וגליא דאורייתא, אזי מתקשרן בסתים וגליא דקוב"ה. והנה, גליא דקוב"ה הוא בחינת ממלא כל עלמין, שבבחינה זו נראים שינויים מזמן לזמן, וכמו שרואים דישנו זמן אשר אותותינו לא ראינו⁸⁷, שאלקות אינו נראה בגלוי, אלא באופן של הסתר, הסתר אסתיר⁸⁸ (אע"פ שההסתר גופא הוא ע"י הקב"ה, כמ"ש⁸⁸ ואנכי הסתר אסתיר). משא"כ סתים דקוב"ה הוא למעלה מכל השינויים, ועד שהוא למעלה מכל מדידות והגבלות העולם, ועד שנקרא סוכ"ע האמיתי, ולמעלה מזה עד לעצמות ומהות. וענין זה בא בישראל בגילוי ע"י לימודו בסתים דאורייתא, שע"ז מקשר סתים שבנפשו עם בחינת סתים שבקוב"ה, ועד שמקשר גם בחינת גליא שבנפשו עם סתים שבנפשו, ועי"ז מקשר בחינת גליא שבתורה עם סתים שבתורה, שמגלה את הנשמה שבתורה.

(ו) **וזהו** לכן אמור לבני ישראל אני הוי' וגו', שכאשר הי' קושי השעבוד במצרים, ועד"ז גם בגלות זה האחרון, שאף שנמצאים במצב של הרחבה, מ"מ ישנו קושי השעבוד שנמצאים בבירא עמיקתא, מדידות והגבלות דעוה"ז הגשמי וגם החומרי, הנה עז"נ אמור לבני ישראל [שהרי התורה — כפי שנאמרה ע"י משה רבינו מהקב"ה — היא נצחית⁸⁹] אני הוי', ועי"ז והוצאתי גוי' והצלתי גוי' וגאלתי גוי' ולקחתי, ועד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם⁸, נוסף

נצבים מו, א. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ

ח"ג ס"ע תקלג ואילך.

(87) תהלים עד, ט.

(88) וילך לא, יח.

(89) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(82) יומא עב, ב.

(83) משלי ג, טו.

(84) עה"פ.

(85) סוטה כא, א.

(86) א. וראה לקו"ת ויקרא ה, ג.

לכך שגם לפניו נאמר כבר ועברתי וגו' אני הוי"ו⁹⁰, אני הוא ולא אחרו⁹¹, ומזה מובן גודל מעלת הגילוי ברגע הגאולה.

וזהו גם מה שמזכירין יציאת מצרים בכל יום ויום, הן בבוקר והן בערב, כי ע"י הענין דיצי"מ נעשית העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות בשלימות ובהידור, ולכן מזכירין יצי"מ הן בתחילת היום, והן בתחילת הלילה, שאז ישנו סדר עבודה בפ"ע. וכידוע החילוק בעבודת בית המקדש, שסתם עבודה היתה ביום, ויש בזה סדר שלם החל מתחלת היום, וכמו כן היו גם ענינים השייכים בלילה, וכמ"ש בפרשת שבוע זה⁹² היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה, וכמבואר במפרשים (בארה"ח הקדוש ובכ"מ) פרטי הענינים בזה בעבודת האדם. ובשני סדרי העבודה, הן בבוקר והן בערב, מזכירין יצי"מ, היינו, שאפילו בלילה צריכה להיות העבודה עד למס"נ, שזהו ע"י שעולה בכל ד' השליכות שבסולם ומוציא עצמו מכל המיצרים וגבולים שבעבודתו, וכדאיתא בתניא⁹³ שלימוד התורה וקיום המצוות הו"ע של מס"נ, באופן שחיזו דהאי עלמא אין מבבלים אותו כלל. ועי"ז פועל גם ההמשכה מלמעלה למטה בכל ד' השליכות, החל מעצמות ומהות, כמאמר נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו, שמלכי המלכים הם ד' בחינות⁹⁴, מלכי לשון רבים ומיעוט רבים שנים⁹⁵, ומלכים לשון רבים ומיעוט רבים שנים⁹⁵, שזהו"ע ד' השליכות שבסולם, ד' לשונות של גאולה, שנמשכים ממלך מלכי המלכים (המלך שעל גבי מלכי המלכים), עצמות ומהות, שזהו"ע בכבודו ובעצמו.

והנה הזכרת יציאת מצרים בכל יום בבוקר ובערב היא הכנה והקדמה לשבת הגדול, ובפרט לחג הפסח שלאחריו, שאז הוא כללות ועיקר הענין דיצי"מ של כל השנה כולה (כמבואר בכ"מ), להיות כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וכללות הענין בזה, שע"י מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות⁹⁶, שגם כאשר נמצאים בגלות עוסקים בתורה, דאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, ועסק התורה הוא באופן דבקש שלום ורדפהו, בתשוקה גדולה ביותר, ועאכו"כ שיש אצלו ההכנה

93 פמ"א (נח, א).

94 ראה לקו"ת צו יב, ב, יג, ד.

95 נסמן בלקו"ש חכ"א ע' 111 הערה

21.

96 ראה תניא רפל"ז.

90 בא יב, יב.

91 נוסח הגש"פ פיסקא "ויוציאנו",

מספרי. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים וכו'

ע' כד"כ בהערות.

92 צו ו, ב.

שלפנ"ז ע"י העבודה דסור מרע ועשה טוב, ואין ענין יוצא מידי פשוטו, בנוגע לכל רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת, שעיי"ז תמים תהי' עם ה' אלקיך⁹⁷, שכל האברים והגידים הם בשלימות בגשמיות עיי"ז שהם בשלימות ברוחניות, הנה עיי"ז זוכה לגאולה האמיתית והשלימה, אראנו נפלאות, ושם נעשה לפניך כו' כמצות רצונך⁹⁸, כל פרטי הקרבנות, החל ממ"ש⁹⁹ אדם כי יקריב מכם קרבן, וכפירוש כ"ק אדמו"ר הזקן¹⁰⁰ שאמיתית ענין הקרבן הוא שמקריב את עצמו (מכם), כן תהי' לנו בקרוב ממש בביאת משיח צדקנו יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

97) לשון הכתוב — שופטים יח, יג. המשך וככה תרל"ז פי"ז.

99) ויקרא א, ב. וראה לקו"ת נצבים מה, ג.

100) לקו"ת ויקרא ב, ג ואילך. 98) תפלת מוסף דשבת ויו"ט. וראה